

# CHOV KONÍ



# 1. Původ a historie chovu

- domestikace ve střední Asii asi před 6000 lety
- účel – původně obětní zvíře, pak produkce masa, mléka, kůže... Pak tah, nošení břemen, nakonec zvíře jezdecké
- výrazný rozvoj chovu vyvolán využitím vojenským
- nároky na kvalitu koní – silný, rychlý, odvážný, poslušný, odolný

# 1. Původ a historie chovu

- cílevědomý výběr nejlepších koní
- využití v plemenitbě
- kvalitní odchov zvířat
- pečlivý výcvik
- systematický trénink (intervalový trénink)
- kvalitní péče o koně a jeho zdraví

# 1. Původ a historie chovu

- vznik významných chovatelských oblastí a chovů
- v oblastech, kde se chová skot, vlastní koně jen nejmajetnější obyvatelé nebo stát
  - hřebčiny královské, církevní, šlechtické (vojenské)
- rozdílné požadavky na typ koně podle způsobu válčení
  - kůň západní, východní a stepní
  - nebo podle způsobu využití
    - kůň válečný, cestovní

# 1. Původ a historie chovu

- cílevědomé páření jedinců s podobnými vlastnostmi a znaky  $\Rightarrow$  ustálení typu  $\Rightarrow$  vznik plemen
- šlechtění plemen podle aktuálních požadavků a možností chovu  $\Rightarrow$  rozdíly podle přírodních podmínek (přizpůsobení)
- rozdíly podle společenských zvyklostí chovatelů (v každé oblasti jiné požadavky na temperament, charakter, výkonnost)

## 2. Současné uplatnění koní

- klesl význam vojenský a hospodářský, roste význam sportovní, společenský, kulturní
- A) rozpor – hospodářské zvíře x domácí mazlíček, zákon 154/2000
- stát podporuje chov a šlechtění hospodářských zvířat
  - evidence
  - vedení plemenných knih
  - zkoušky výkonnosti
  - šlechtění

## 2. Současné uplatnění koní

- B) odlišný přístup chovatele ke koním a ostatním hospodářským zvířatům
  - kůň má jméno, poslouchá, komunikuje výrazněji než skot  $\Rightarrow$  jiný vztah
  - nezaměňovat reakce koně a psa – kůň člověka nepotřebuje – nesnaží se zavděčit – nelze uplatit pamlsky
  - chovatel musí znát etologické projevy a vzorce chování – rozumět koni

## 2. Současné uplatnění koní

- rozhodující uplatnění = rekreační sport, relaxace, turistika
- sportovní – pro omezený okruh jezdců – licence
  - Parkur, drezura, všestrannost, zápřež, vytrvalost, western, voltiž
- dostihy = rovinové, překážkové, klusácké, cvalové
- kulturní – výstavy, ukázky, soutěže, cirkus
- policie
- produkční – mléko, maso, kůže, žíně, krev, sérum



# 2. Současné uplatnění koní



## 2. Současné uplatnění koní

- C) rozpor v přístupu milovníků koní a chovatele
- 1. „Vše pro koně“ – co nejdražší vybavení
  - Co nejlepší výživa
  - Co nejméně práce koně
  - Co nejprátelejší chování
  - Tendence k polidšťování
  - Smrt sešlostí věkem

# 2. Současné uplatnění koní

- 2. Chovatelský přístup
  - Šlechtění
  - Výběr pro plemenitbu
  - Vysoká úroveň výživy a ošetření
  - Potřebný výcvik
  - Pracovní využití
  - Ekonomický přístup k chovu
  - Selekcce

# Vývoj stavů koní v ČR podle SÚ

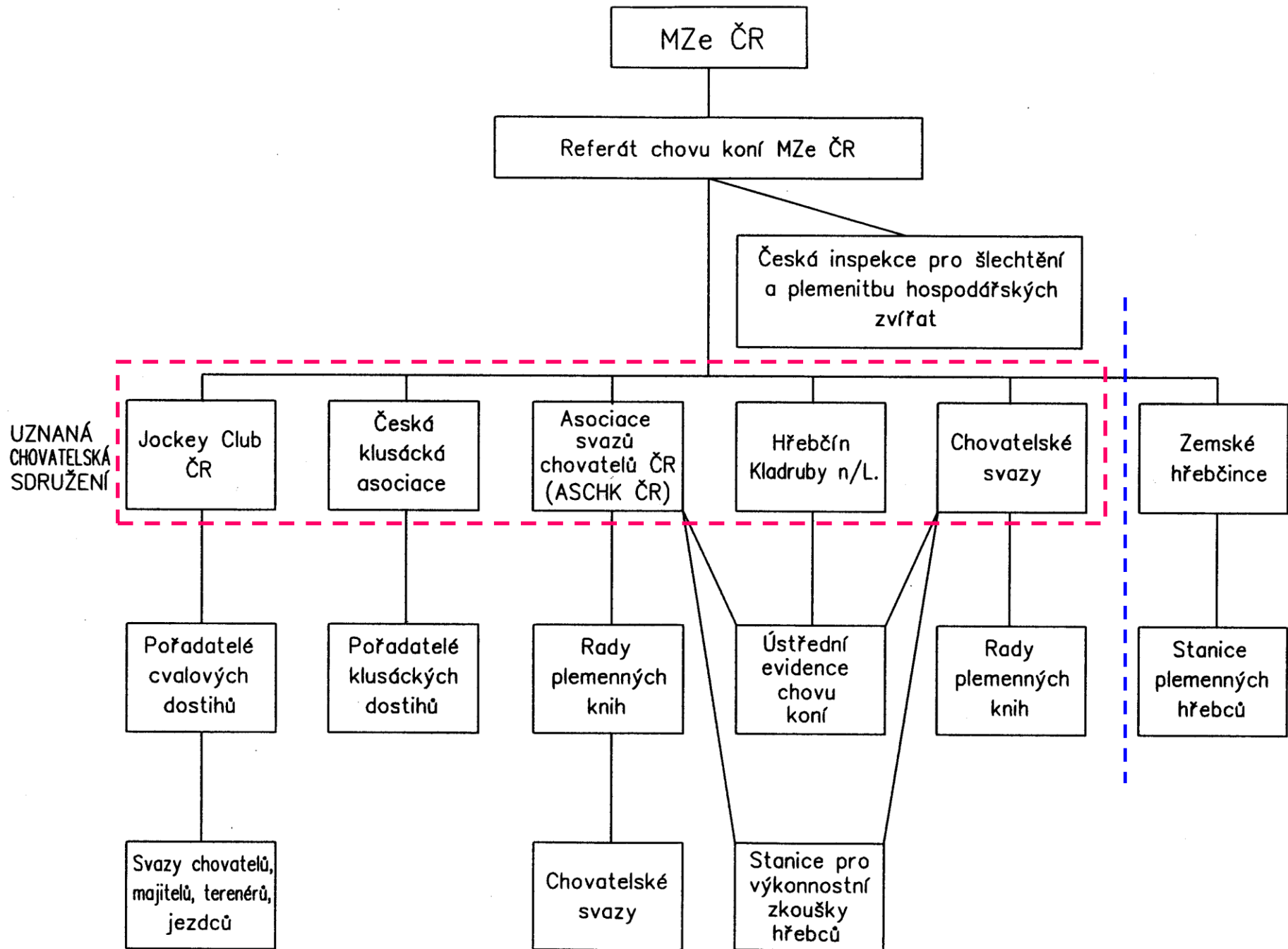
Období	Počet kusů
1950	521 000
1974	44 000
1990	27 000
1995	18 000
2000	24 000

# Vývoj stavů koní v ČR podle ÚE

Období	Počet kusů
2003	43 725
2004	49 512
2005	54 956
2006	59 165
2007	63 196
2008	68 000
2009	70 000

# Vývoj stavů koní v ČR podle ÚE

Období	Počet kusů
2003	43 725
2004	49 512
2005	54 956
2006	59 165
2007	63 196
2008	68 000
2009	70 000



# Uznaná chovatelská sdružení

	Uznané chovatelské sdružení	Uznáno pro plemeno koní
1.	Asociace svazů chovatelů koní ČR	českomoravský belgický kůň, norik, slezský norik, hafling, shetlandský pony, velšská plemena pony a kob, český sportovní pony, arabský kůň
2.	Svaz chovatelů českého teplokrevníka	český teplokrevník
3.	Jockey Club ČR	anglický plnokrevník
4.	Česká klusácká asociace	klusák
5.	Národní hřebčín Kladruby n.L., s.p.	starokladrubský kůň
6.	Svaz chovatelů Shagya-araba ČR	Shagya-arab
7.	Asociace chovatelů plnokrevných arabských koní	plnokrevný arabský kůň
8.	Asociace chovatelů huculského koně	huculský kůň
9.	Svaz chovatelů lipického koně ČR	lipický kůň
10.	Svaz chovatelů slovenského teplokrevníka v ČR	slovenský teplokrevník
11.	Svaz chovatelů a příznivců moravského teplokrevníka	moravský teplokrevník
12.	Svaz chovatelů koní Kinských	kůň Kinský



**Asociace svazů chovatelů koní ČR: [www.aschk.cz](http://www.aschk.cz)**

**Českomoravský belgický kůň (SCHČMB)**

**Norický kůň (SCH N, SN a ČMB)**

**Slezský norický kůň (SCH N, SN a ČMB)**

**Hafling (SCHH)**

**Arabský kůň**

**Český sportovní pony (ACH ČSP) [www.svaz-pony.hpnet.cz](http://www.svaz-pony.hpnet.cz)**

**Shetlandský pony (SCHSHP) <http://schshp.wz.cz/>**

**Velšská plemena pony, kob a velšský polokrevník**

**[www.welsh-cz.info](http://www.welsh-cz.info)**

**Jockey Club ČR [www.dostihy.cz](http://www.dostihy.cz)**

**Česká klusácká asociace [www.czetra.cz](http://www.czetra.cz)**

**Svaz chovatelů českého teplokrevníka [www.schct.cz](http://www.schct.cz)**

**Svaz chovatelů moravského teplokrevníka**

**[www.moravskytepokrevnik.wz.cz](http://www.moravskytepokrevnik.wz.cz)**

**Svaz chovatelů slovenského teplokrevníka v ČR – SC**

**[www.studbookcs.cz](http://www.studbookcs.cz),**

**[www.muller-equine.cz](http://www.muller-equine.cz)**

**Svaz chovatelů koní Kinských (S C H K K) [www.equus-kinsky.cz](http://www.equus-kinsky.cz)**

**NH Kladruby nad Labem [www.nhkladruby.cz](http://www.nhkladruby.cz)**

**Svaz chovatelů lipického koně [www.lipican.cz](http://www.lipican.cz)**

**Svaz chovatelů Shagya-araba ČR [www.shagya.cz](http://www.shagya.cz)**

**Asociace chovatelů huculského koně [www.hucul-achhk.cz](http://www.hucul-achhk.cz)**

**Asociace chovatelů plnokrevných arabských koní [www.achpak.cz](http://www.achpak.cz)**

# Plemenná skladba

plemeno	stav k 31.12.2005 v ks	stav k 30.6.2008 v ks	vývoj
český teplokrevník	18 990	<b>19 422</b>	↑
koně bez plemenné příslušnosti	10 989	<b>15 576</b>	↑
anglický plnokrevník	6 374	<b>7 346</b>	↑
českomoravský belgický kůň	2 531	<b>2 470</b>	↓
norik	2 269	<b>2 203</b>	↓
klusák	1704	<b>1670</b>	↓
slovenský teplokrevník (CS)	963	<b>1 486</b>	↑
starokladrubský kůň	1 312	<b>1 392</b>	↑
hucul	1 303	<b>1 348</b>	↑

# Stavy koní v evropských zemích

Německo	1 100 000
Velká Británie	975 000
Irsko	118 994
Francie	975 000
Polsko	321 000
Rakousko	100 000
Maďarsko	80 000
Slovensko	8 114
Rumunsko	800 000

# 3. Ustájení koní

- kůň je stepní zvíře odolné proti změnám počasí, dobře snáší horko i mráz, potřebuje dostatek pohybu, potřebuje kontakt s ostatními koňmi, čisté prostředí
- nepříznivě působí vlhko, silný průvan, prach, nevětrané prostředí, stájové plyny, plísně

# 3. Ustájení koní

- Stáj (konírna) - světlá, vzdušná, prostorná, i přístřešek
- Široké chodby - otočení koně
- Široké dveře – větrání, vstup s koněm
- Okna vysoko – větrání, oslnění, rozbití, 1:12 k ploše podlahy
- Ne ostré hrany, nekluzká podlaha, výška stropu alespoň 3,5 m.

# Zásady ustájení

- Hříbata, popř. matky s hříbaty – volná stáj, 6-10 m<sup>2</sup> , možnost uvázání ke krmení ovšem, napájení
- Dospělí koně boxy 3-4 x 4 m.
- Pevné, bezpečné hrazení a zavírání boxů, spodní část do 120 cm pevná a pak svislé tyče s mezerami menšími než šířka kopyta.
- Teplá, nekluzká, dobře čistitelná podlaha
- Žlab nebo mušle na jádro, napáječka, možnost uvázání
- Možnost pohybu ve výběhu





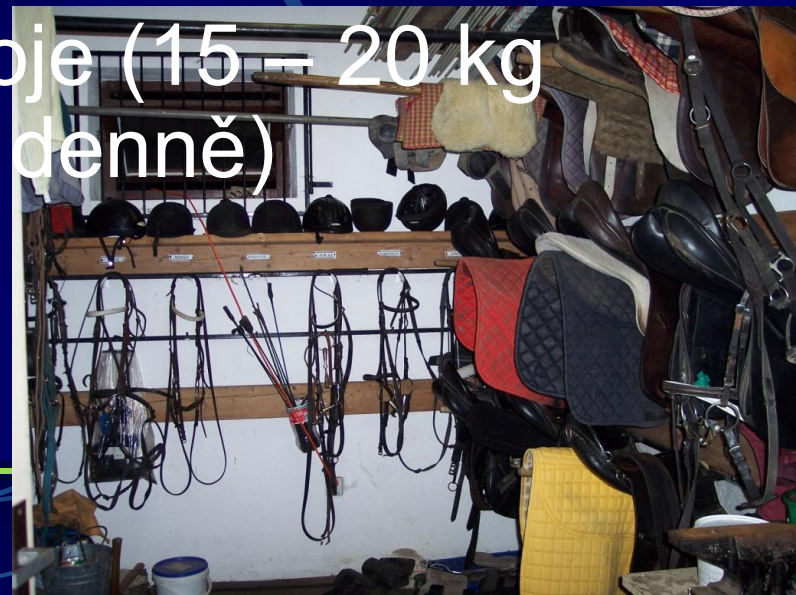






# Pomocné prostory a vybavení

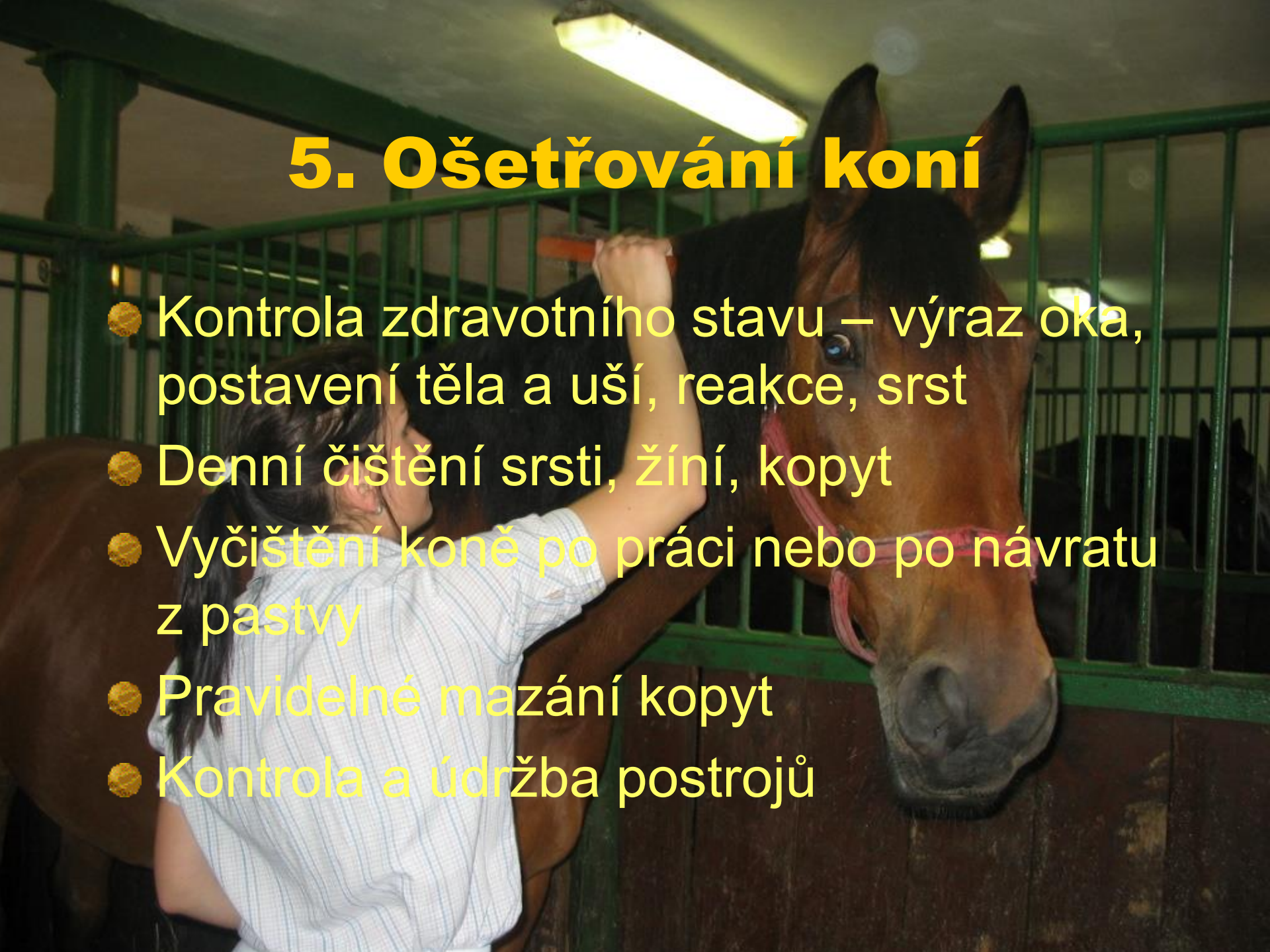
- Postrojovna – suchá, větratelná
- Sklad jadrného a objemného krmiva a steliva
- Uložení nářadí
- Sociální zařízení a šatna
- Prostor pro uložení povozů a strojů
- Prostor pro uložení hnoje (15 – 20 kg výkalů a 5 – 8 kg moči denně)



# 4. Krmení koní

- Dodržování denního režimu – pravidelnost
- Souvislost mezi množstvím a kvalitou krmiva a výkonností
- Základem krmné dávky je seno a oves (krmná sláma), + siláž, senáž, okopaniny
- Celodenní přístup k objemnému krmivu (3x denně, 2 hod času na nakrmení)
- Podíl jádra podle intenzity práce
- Kontrola výživného stavu a kvality exkrementů
- Dostatek pitné vody – v létě i 50 l

## 5. Ošetřování koní

- Kontrola zdravotního stavu – výraz oka, postavení těla a uší, reakce, srst
  - Denní čištění srsti, žíní, kopyt
  - Vyčištění koně po práci nebo po návratu z pastvy
  - Pravidelné mazání kopyt
  - Kontrola a údržba postrojů
- 
- A woman with long dark hair, wearing a light blue and white striped shirt, is grooming a dark brown horse in a stable. She is using a wooden-backed grooming brush on the horse's neck. The horse is wearing a pink halter. The stable has green metal bars and a wooden lower section. A fluorescent light fixture is visible on the ceiling.

# Učení

Kůň se musí učit sám

- metoda pokusu a omylu + pozitivní motivace

Pozitivní přístup a chování – s úsměvem

- kůň je býložravec – útěková reakce
- pokud je v klidu člověk, je v klidu kůň – přenos nálady

Odměňovat a netrestat – pak je kůň hodný, klidný, důvěřivý

# Učení

- naprosto stejné podněty vyvolávají stejnou reakci
- jiné podněty – jiná reakce ⇒ PŘESNOST pomůcek a přesnost cviků

## Opakování

- neunavit (opracování koně před soutěží)
- neznechutit – koně to musí bavit
- opakování stejného cviku – kruh je kruh – přesnost – každá odchylka je jinou zkušeností
- frekvence 4 x 20

# Základní vzorce chování

- obtížně měnitelné – geneticky podmíněné

Sebeobrana – existenční otázka

- ostych – všechno nové začíná pomalu a opatrně – nechat čas (ještě výraznější projev u osla – zkouší půdu)
- kůň je stepní zvíře – opatrně se blíží k předmětům
- neustálá připravenost k útěku – je pomalý (gepard 110 km/hod.)
- nepatrný podnět znamená nebezpečí



# Základní vzorce chování

- Při ohrožení: 1) útěk  
Neustále sleduje okolí.  
Rychlost reakce – 0,06 s. (člověk 0,3 s.)  
Reakce svalová – napětí svalů, reakce motorická – uskočení  
Útěk – vzdálení se do bezpečí (200 m) a kontrola pronásledovatele
  - pohyb v oblouku, reakce celého stáda

# Základní vzorce chování

## ● 2) Obrana

- Není-li jiná možnost zuby a kopyta
- Princip tlaku a protitlaku
- Ohrožené části těla – břicho, slabiny, hřbet, nohy
- Důvěra k člověku – ochota ke spolupráci

Neklid člověka se přenáší na koně – přesvědčivé chování.

Nestavět se do pozice nepřítele (predátora).

# Stádový pud

Pro koně v přírodě je stádo podmínkou přežití.

Stádo vytváří podmínky pro přizpůsobivost a ovladatelnost koně – garantuje výchovu hříbat.

Stádo funguje jako celek – komunikace.

Oddělení jedince od stáda – smrt.

Sociální postavení – snaha o zvýšení ( $\alpha$  a  $\beta$  kůň i nepříjemný).

Pohled – mimika – uši – postoj těla – pohyb – útok.

Kůň odchovaný mimo stádo si buduje sociální postavení ve svém okolí.

# Výcvik pro pracovní využití

- Odborný přístup, zkušenost
- Nespěchat, trpělivě, klidně, důsledně
- Dodržovat zásady učení (opakování)
- Jen klidný a uvolněný kůň dobře vnímá
- Pozitivní přístup a pochvala
- Kůň i člověk se učí celý život
- Zaučování koní v tahu a pod sedlem asi ve 2,5 až 3 letech

# Pracovní využití koní

- Pro zdraví koně je nutný pravidelný pohyb, pro výkonnost pravidelná práce
- Kontrola zdravotního stavu před a po práci
- V tahu může pracovat 6 až 8 hod denně (přestávky), pod sedlem maximálně 2 až 3 hodiny (intenzita pohybu)
- Nepřetěžovat mladé koně fyzicky ani psychicky
- I při práci využívat etologické znalosti

## 6. Výcvik

- Vztah člověka a koně musí respektovat etologická pravidla
- Pozor na polidšťování koně!
- Člověk musí mít vůči koni vedoucí postavení
- Základem jednání i výcviku je trpělivost a porozumění – pochopení chování koně
- Kůň odchovaný ve stádě je sociálně přizpůsobivý
- Nejlépe je začít výchovou hříběte – čištění, vodění, zvedání nohou

# Výcvik pro pracovní využití

- Odborný přístup, zkušenost
- Nespěchat, trpělivě, klidně, důsledně
- Dodržovat zásady učení (opakování)
- Jen klidný a uvolněný kůň dobře vnímá
- Pozitivní přístup a pochvala
- Kůň i člověk se učí celý život
- Zaučování koní v tahu a pod sedlem asi ve 2,5 až 3 letech

# Podkování koní

- Podle kvality rohoviny, utváření kopyt a intenzity využití koně (divocí koně žijí bez podkov)
- Podkova chrání kopyto – obnova podkování za 6 – 8 týdnů = sundat podkovy, upravit kopyta a přibít nové podkovy
- Kvalifikovaný podkovář – nebezpečí ohrožení zdraví koně
- Kopyta je nutné upravovat i nepodkovaným koním a hříbatům



# 7. Výběr koně

- Vztah mezi kvalitou a cenou
- Nákupní cena koně je jen část nákladů (stáj, postroje, vybavení, krmení, výcvik, doprava, trenink)
- Není důležité plemeno, ale kvalita koně (domácí x dovoz)
- Vybírat podle uplatnění a požadavků
- Nezkušený jezdec + nezkušený kůň = problém!

# Nákup koně

- „Koně vybírej očima a ne ušima“
- Je to nákup na dlouho – kůň se dožívá 20 i 30 let – pečlivě vybírat
- Pomoc odborníka – veterinář
- Posouzení a vyzkoušení koně
- Identifikace koně, průkaz koně
- Kupní smlouva

## 8. Pracovní využití koní

- Pro zdraví koně je nutný pravidelný pohyb, pro výkonnost pravidelná práce
- Kontrola zdravotního stavu před a po práci
- V tahu může pracovat 6 až 8 hod denně (přestávky), pod sedlem maximálně 2 až 3 hodiny (intenzita pohybu)
- Nepřetěžovat mladé koně fyzicky ani psychicky
- I při práci využívat etologické znalosti

# 9. Ekonomika

- Koně jsou nejčastěji doplňkovým odvětvím na farmě
- Ekonomika se pozitivně projevuje v reklamě, estetice, vztahu k přírodě a kontaktu s koňmi
- Obecně je ekonomika chovu koní ztrátová – může ji zlepšit produkce hříbat, šlechtitelská práce a komerční pracovní využití.
- Intenzivní sportovní využití koní je v rozporu s ekologickým chovem koní.